

DĚJINY VÝZNAMNÝCH EVROPSKÝCH STÁTŮ V 17. STOLETÍ

ANGLIE 1.

Smrtí královny **Alžběty** v roce **1603** vymřel rod **Tudorů** a na anglický trůn nastoupil rod **Stuartovců** v čele s **Jakubem I. Stuartem** (syn popravené Marie Stuartovny), který doposud vládl ve **Skotsku**:

- tak vznikla **personální unie**=spojení dvou států osobou panovníka
- Jakub musel přestoupit k **anglikánské církvi**, aby se mohl stát anglickým panovníkem

Když v roce **1625** nastoupil jeho syn **Karel I.**, **situace v zemi se vyostřila**. Chtěl totiž vládnout **absolutisticky a přestal svolávat parlament**.

- parlament povoloval **vybírání daní**, ale **Karel I. je vybíral i bez jeho souhlasu**
- navíc se zhoršovala i náboženská situace. **Karel I. vnucoval anglikánskou církev Irsku a Skotsku**, které byly tradičně katolické...

1639 napětí vyvrcholilo a **skotská vojska vtrhla do Anglie**. **Karel I. potřeboval peníze na armádu→musel svolat parlament, který mu jen tak nechtěl odpustit předchozí chování a daně mu nepovolil→ KRÁL JEJ TEDY ROZPUSTIL.**

Jenže armádu potřeboval stále – **znovu parlament povolal** a ten chtěl využít situace a **omezit panovníkovu absolutistickou vládu**:

ZAČALA OBČANSKÁ VÁLKA MEZI KRÁLEM A PARLAMENTEM.

- 1. Jaká dynastie vymřela Alžbětou I.?**
- 2. Kdo nastoupil po její smrti a co musel udělat, aby se mohl stát anglickým králem?**
- 3. Co to je personální unie?**
- 4. Proč se situace v Anglii vyostřila nástupem Karla I. na trůn?**
- 5. Proč potřeboval Karel I. parlament?**
- 6. Čeho chtěl parlament dosáhnout výměnou za splnění králových podmínek?**

DĚJINY VÝZNAMNÝCH EVROPSKÝCH STÁTŮ V 17. STOLETÍ

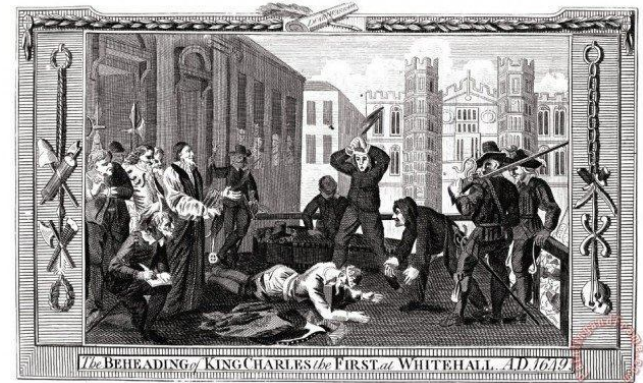
ANGLIE 2.

Do čela parlamentní armády se postavil **Oliver Cromwell**.

Parlamentní armádě se podařilo **Karla I. porazit, zajmout, odsoudit a v roce 1649 i POPRAVIT!**

Krátce poté byla Anglie vyhlášena republikou.

Cromwell zachoval pouze Dolní sněmovnu lordů **parlamentu**, do které se volilo, ale skutečným vládcem byl on. S vojskem si Cromwell **podrobil Irsko i Skotsko** a vnutil jim anglikánskou církev.

Dále prosadil **plavební zákon** – ten dovoloval *dovážet zboží na britské ostrovy a do anglických kolonií pouze anglickým lodím nebo lodím zemí, odkud zboží pocházelo.*

- Zákon byl namířen proti nizozemským obchodníkům, kteří do Evropy dováželi zboží z celého světa.
- Nizozemí Anglii vyhlásilo válku, ale prohrálo a muselo zákon respektovat.

→ **z Anglie se začala stávat námořní velmoc.**

- 1. Kdo se postavil do čela parlamentní armády?**
- 2. Jak dopadla občanská válka v Anglii?**
- 3. Čím se stala Anglie po občanské válce?**
- 4. Jak se zachoval Cromwell k Irsku a Skotsku?**
- 5. Co říkal Cromwellův plavební zákon?**
- 6. Jaké důsledky mělo prosazení plavebního zákona?**

DĚJINY VÝZNAMNÝCH EVROPSKÝCH STÁTŮ V 17. STOLETÍ

ANGLIE 3.

Cromwell byl stále despotičtější a v roce **1653 dal rozehnat parlament** a prohlásil se „lordem protektorem“.

- nastolil **diktaturu**, tvrdě potlačoval **opozici** a prosazoval **puritánský způsob života: například zakázal divadlo a veřejnou zábavu**.
- Cromwell přečkal mnoho pokusů o atentát a zemřel **1658** přirozenou smrtí.

Neměl nástupce, čehož využili stoupenci monarchie a **1660 se Anglie opět stala královstvím**.

Na trůn nastoupil syn popraveného Karla I., **Karel II.**

On i jeho nástupce, **Jakub II., se snažili prosadit absolutistický způsob vlády**. To mělo v parlamentu své odpůrce i příznivce → vznikla dvě politická křídla, **konzervativní a radikální** (dnes liberální).

- Jakuba II. připravily o trůn dva kroky, které učinil:
  - **přestoupil na katolické náboženství**
  - **1688 rozpustil parlament**

Tyto kroky vyvolaly REVOLUCI. Parlament sesadil Jakuba II. a povolal na trůn jeho zetě, nizozemského místodržícího, **Viléma Oranžského – protestanta**. Aby mohl vládnout, musel přistoupit na řadu podmínek parlamentu – **tak se z Anglie stala KONSTITUČNÍ MONARCHIE**.

- 1. Dodržel Cromwell republikové zřízení?**
- 2. Co Cromwell prosazoval během své vlády?**
- 3. Kdo se ujal vlády po Cromwellově smrti?**
- 4. Proč nezůstali Stuartovci na anglickém trůně?**
- 5. Koho povolal parlament na anglický trůn?**
- 6. Jak říkáme uspořádání v Anglii, které vzniklo řadou dohod a ústupků nového krále parlamentu?**

DĚJINY VÝZNAMNÝCH EVROPSKÝCH STÁTŮ V 17. STOLETÍ

FRANCIE 1.

V době třicetileté války vládl ve Francii syn **Jindřicha Navarrského** (který ukončil náboženské války ve Francii), **Ludvík XIII.** Ale když Ludvík zemřel, zanechal po sobě pětiletého následníka trůnu **Ludvíka XIV.**, místo kterého vládla **regentská vláda**.

- **regentkou byla jeho matka a kardinál Mazarin** [mazaren]

Francouzský parlament nebyl s jejich vládou spokojen a tak proti nim vypuklo **1648 povstání**.

- **jenže už o rok později přišla do Francie zpráva o popravě anglického krále!** Nikdo nechtěl, aby to došlo tak daleko a parlament se rozhodl s královnou a Mazarinem domluvit.

Mazarin slíbil vysoké šlechtě výnosné dvorské úřady a získal je tak na svou stranu. Paradoxně tak panovnickou moc ještě posílil a položil základy **PEVNÉ ABSOLUTISTICKÉ VLÁDĚ**.

- Všichni ve Francii totiž chtěli po třicetileté válce a povstání hlavně mír a klid.

- 1. Kdo vládl ve Francii na konci třicetileté války?**
- 2. Proč nemohl syn Ludvíka XIV. hned nastoupit na trůn?**
- 3. Kdo vládl místo Ludvíka XIV.?**
- 4. Kdo povstal proti regentské vládě?**
- 5. Proč povstání skončilo?**
- 6. Jak se podařilo Mazarinovi posílit absolutistickou moc?**

DĚJINY VÝZNAMNÝCH EVROPSKÝCH STÁTŮ V 17. STOLETÍ

FRANCIE 2.

**Ludvík XIV. se ujal vlády v roce 1661.
Přezdíval si KRÁL SLUNCE.**

Panoval dlouhých 72 let.

Své sídlo přenesl z Paříže do **Versailles** [versaj], kde si vydržoval obrovský dvůr

a pořádal nákladné slavnosti – **to stálo mnoho peněz.**

→naštěstí měl výborného **ministra financí Colberta** [kolbéta]:

- ten zastával myšlenku, že **hlavním zdrojem bohatství pro stát je obchod=MERKANTILISMUS**
- proto **podporoval vývoz** – to zajišťuje příliv drahých kovů/mincí – a **omezoval dovoz**, aby drahé kovy/mince neodcházely ze země.
- zakládal proto **manufaktury na luxusní zboží – parfémy nebo gobelíny** (tkaný obraz)

Po smrti Colberta už nesehnal Ludvík XIV. tak schopného ministra. Navíc vedl **mnoho válek v Evropě i v zámoří** – kromě toho, že ho stály spoustu peněz, při nich ztratil i část kolonií a **měl dluhy.**

1685 navíc zrušil edikt nantský, který zaručoval hugenotům náboženskou svobodu, a ti začali Francii opouštět.

- 1. Jak si říkal Ludvík XIV.?**
- 2. Kam se přestěhoval po nástupu na trůn?**
- 3. V čem tkvěla šikovnost jeho ministra financí Colberta?**
- 4. Co to je merkantilismus?**
- 5. Proč se dostal Ludvík XIV. do dluhů?**
- 6. Proč hugenoti během jeho vlády opouštěli Francii?**

DĚJINY VÝZNAMNÝCH EVROPSKÝCH STÁTŮ V 17. STOLETÍ

RUSKO 1.

V Rusku vládl od roku **1613 rod Romanovců**. Velmi tuhé podobě absolutismu v Rusku se říkalo **samoděržaví** – nikdy zde neexistovalo něco takového jako stavy, **car se o svou moc s žádnou vrstvou obyvatelstva nedělil**.

- vyšší šlechta, **BOJAŘI**, držela svou půdu dědičně.
- nižší šlechta dostávala pozemky **za službu pro cara – SLUŽEBNÁ ŠLECHTA**. Car jim mohl půdu **KDYKOLIV ODEJMOUT – proto mu zachovávali věrnost a on se na ně mohl spolehnout**.
- Svobodní byli ještě **obchodníci a řemeslníci** ve městech.
- drtivou většinu venkovského obyvatelstva tvořili **mužici – ruští nevolníci**.
  - ti pro své pány představovali pouze majetek
  - úmrtnost dětí mužíků byla vyšší než 50 %
  - k nejhorším pracím patřilo **tahání lodí proti proudu řeky**, těmto nevolníkům se říkalo **burlaci**.

- 1. Jak se jmenoval vládnoucí rod v Rusku?**
- 2. Jak se říkalo absolutismu v Rusku?**
- 3. Proč měl ruský car takovou moc?**
- 4. Jak se říkalo vyšší šlechtické vrstvě?**
- 5. Proč car opíral svou moc o nižší, služebnou šlechtu?**
- 6. Popiš postavení ruských poddaných.**

DĚJINY VÝZNAMNÝCH EVROPSKÝCH STÁTŮ V 17. STOLETÍ

RUSKO 2.

V roce 1689 nastoupil na trůn jeden z nejvýznamnějších ruských panovníků, **Petr I. Veliký (1689-1725)**.

Vytyčil si dva hlavní úkoly:

- **získat pro Rusko přístup k moři**
- **pozvednout zemi na evropskou úroveň**

První cíl splnil ve válce se **Švédskem**, kdy získal **pobřeží finského zálivu** a v roce 1703 zde založil město **Petrohrad**.

Aby mohl reformovat Rusko, **uskutečnil cestu na západ**. Jeho výprava shromažďovala informace **z oblasti vědy, lékařství a techniky**.

Petrovy reformy:

1. Do práce pro stát zapojil **bojary** – buď jako důstojníky či úředníky – **museli se učit číst, psát a mluvit cizím jazykem**. Petr je i **nutil nosit evropské šaty a holit vousy**.
2. Zakládal školy, **1725 založil i Akademii věd**
3. Zakládal **vojenské vysoké školy**.
4. Zřizoval **manufaktury**, kde se vyráběly hlavně **zbraně a látky** (na uniformy a plachty).

Aby na to vše měl **peníze**, provedl **daňovou reformu**. Daně nyní měl platit každý muž, proto bylo nutné provést **sčítání lidu**.

- 1. Jak se jmenoval jeden z nejvýznamnějších ruských panovníků?**
- 2. Jaké dva hlavní cíle si vytyčil?**
- 3. Jak získal přístup k moři?**
- 4. Kde získal Petr inspiraci pro své reformy?**
- 5. K čemu nutil Petr bojary?**
- 6. Co zakládal, aby pozdvihl úroveň svého obyvatelstva?**

DĚJINY VÝZNAMNÝCH EVROPSKÝCH STÁTŮ V 17. STOLETÍ

RUSKO 3.

Po smrti Petra I. Velikého následovalo období nestability, které vyřešila až jeho dcera **Alžběta**. Protože byla bezdětná, stal se jejím nástupcem **neschopný synovec Petr**. Alžběta ho oženila s dívkou z nepříliš významného rodu. Tou dívkou byla budoucí carevna **KATEŘINA II. VELIKÁ**.

1762 Kateřina po smrti Alžběty zosnovala převrat a **vládla Rusku až do roku 1796**.

- ❖ rozšiřovala ruské území a po vítězství nad Turky ovládla **Krym a přístup k Černému moři**.
- ❖ zlepšila **státní správu** – rozdělila Rusko do **gubernií (krajů)**, v čele každé z nich stál **gubernátor odpovědný přímo carevně**
- ❖ zavedla **pravidelné platy úředníkům**, kteří do té doby žili v podstatě z úplatků (říkalo se jim „dárky“)
- ❖ státní úředníky učinila i z **duchovních, kterým také začala dávat plat**
- ❖ **zabavila majetek klášterům**
- ❖ ačkoliv podporovala zakládání nových škol, stejně jich na konci 18. století bylo v Rusku **tříkrát méně než v nesrovnatelně menších Čechách**.

- 1. Jak se jmenovala panovnice podobného významu jako Petr I. Veliký?**
- 2. Které území tato panovnice získala?**
- 3. Jakým způsobem zlepšila státní správu Ruska?**
- 4. Komu začala dávat pravidelný plat?**
- 5. Komu zabavila majetek?**
- 6. O kolik více/či méně bylo škol v Rusku oproti Čechám?**

DĚJINY VÝZNAMNÝCH EVROPSKÝCH STÁTŮ V 17. STOLETÍ

PRUSKO

Původně nevýznamné vévodství mezi Ruskem a Polskem na severu u Baltského moře, se v 17. století spojilo s **Braniborskem** (s centrem v Berlíně).

V roce **1701** se toto soustátí stalo **královstvím** v čele s **Fridrichem I.**, který své hlavní město ustanovil právě v Berlíně.

Prusko se postupně vymanilo ze svých lenních závazků vůči Polsku.

Nový stát se soustředil na budování **skvěle vycvičené armády a efektivního úřednického aparátu**.

Obojí uplatnil proti **Marii Terezii** ve **slezských válkách (1740-1745)**, kde získalo **Slezsko a Kladsko** (původní součást českého království).

Další území získalo Prusko díky tzv. **trojímu dělení Polska 1772-1795**.

*Polsko bylo totiž stavovskou monarchií s voleným, tudíž slabým králem. Hlavně měl ale na šlechtickém sněmu každý **právo veta** – **stačilo, aby jeden nesouhlasil, a projednávaná záležitost byla ztracená.***

Této situace využily okolní státy – **Prusko, Rusko a Habsburská monarchie** a slabé Polsko si rozdělily.

- 1. Kde leželo pruské vévodství?**
- 2. Na začátku kterého století se stalo královstvím?**
- 3. Jak se jmenoval první král?**
- 4. V jakých oblastech pruský stát vynikal?**
- 5. Při jakých příležitostech získalo Prusko další území?**
- 6. Proč bylo Polsko slabým státem?**